

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Ремарк Е. М. На Західному фронті без змін / пер. з нім. К. Гловацької. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2023. 240 с.
2. Remarque E. M. Im Westen nichts Neues». URL: https://ivannikovairina.files.wordpress.com/2012/10/remarque_im_westen_nichts_neues_pdf.pdf (data zvernennya: 17.09.2024).
3. Остафійчук Я. Сергій Жадан вступи до сил оборони. URL: <https://www.komersant.info/serhiy-zhadan-vstupyv-do-syl-oborony/>

ФІЛОСОФІЯ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

Слободянюк М. А.

Український державний університет науки і технологій, Дніпро (Україна)

e-mail: nikslobo@gmail.com

Перебіг російсько-української війни поки що не виказує тенденцій на зниження інтенсивності бойових дій. Однак, рано чи пізно, війна закінчиться. І коли б це не сталося, планувати повоєнну відбудову та напрями розвитку країни необхідно вже сьогодні. Поза всяким сумнівом, плани і стратегії будуть, по-перше, залежати від результатів війни. По-друге, визначення траєкторії повоєнного розвитку України буде залежати від перспектив її євроінтеграції та приєднання до НАТО. Але в будь-якому випадку Україна зіштовхнеться з низкою внутрішніх питань і викликів, готуватися до яких потрібно заздалегідь.

Базовим питанням післявоєнної України стане питання безпеки. Якщо українські громадяни будуть впевнені, що власна армія може їх захистити від зовнішнього ворога, це створить сприятливі умови для довгострокового планування, інвестицій, психологічної стабільності.

Кричущою проблемою України є демографія, яка включає в себе повернення українців з-за кордону, повернення внутрішньо переміщених осіб на окуповані або зруйновані території та підвищення рівня народжуваності. Без достатньої кількості працездатного населення не вдасться створити процвітаючу економіку. Навряд чи створення нового «міністерства повернення українців» дасть результат, адже створення нових адміністративних установ та зайва бюрократизація завжди тільки заважає реалізації поставлених завдань. Для повернення біженців необхідні безпека, наявність робочих місць і житла, позитивна психологічна атмосфера у суспільстві.

Питання збільшення народжуваності є надзвичайно непростим. Вирішувати його необхідно системно, послідовно і не очікуючи швидких результатів. Необхідно усвідомити, що просте збільшення державних виплат породіллям на кожну народжену дитину дає обмежений ефект.

Тому, по-перше, необхідно наділяти молоді сім'ї житлом. Навіть пільгова іпотека – надто дороге задоволення як для держави, так і для її отримувачів. На іпотеці заробляють тільки банки і девелопери, а фіналом таких програм часто стає

«надування бульбашок» на ринку нерухомості з наступним крахом галузі, збитки від якого знов-таки покриваються державою завдяки платникам податків. На нашу думку, більш дешевий і ефективний шлях – це будівництво в містах муніципального житла, яке не продається у власність, а тимчасово надається, поки молоде подружжя легально працює у відповідному населеному пункті. Створення фонду муніципального житла у великих і малих містах дасть змогу молодим сім'ям не витратити більшість заробленого на нерухомість, а інвестувати в себе та своїх дітей. Також це дасть змогу їм бути не прив'язаними до власного помешкання, бути більш мобільними і легко переїжджати в разі необхідності.

По-друге, треба навести лад у питанні абортів. Десятки тисяч абортів щороку якраз і забезпечують перевагу смертності над народжуваністю в нашій державі. Повна заборона на аборти не буде ефективною, а тільки призведе до появи тіньового ринку таких «послуг» і ще одного каналу корупції. Однак неприпустимою є зацікавленість лікарів у здійсненні абортів та спонукання до абортів вагітних жінок за щонайменших проблем у перебігу вагітності. До того ж необхідно проводити роз'яснювальну роботу з жінками, які хочуть зробити аборт, пропонуючи їм альтернативу: все-таки народити дитину і залишити її на виховання державі.

По-третє, зростання народжуваності прямо пов'язане з мораллю, релігійністю і традиційними цінностями. Атмосфера бездуховності, аморальності, всюдозволеності вбиває сім'ї та сімейні цінності. В цьому контексті держава може ширше залучати християнські організації для виховання дітей і морального оздоровлення дорослих.

Про проблему корупції вже якось незручно говорити, оскільки, попри всі зусилля та імітацію зусиль, її рівень залишається надто високим. Втім можемо зазначити, що в останні роки стали пред'являти звинувачення у хабарництві високопосадовцям рівня голови Верховного суду, народних депутатів чи глав обладміністрацій. Це дає змогу зберігати стриманий оптимізм.

Пов'язаним із корупцією є засилля бюрократів. Сьогодні бюрократизація душить все живе в усіх сферах людської діяльності. Здавалося б, під час війни держава, розуміючи, в яких екстремальних умовах доводиться жити і працювати людям, могла би зняти зайве навантаження зі своїх громадян, вивільнити їх ініціативу і творчість. Але навпаки, обсяг надмірних обов'язків, паперової роботи та звітності зріс кратно. Це стосується буквально всіх професій: лікарів, педагогів, поліціантів, військових, підприємців. В результаті всі верстви населення люблять свій народ і країну, але негативно ставляться до держави, адже для українців держава – це не захист і допомога, а джерело проблем.

Через це важливою повоєнною проблемою стане ставлення до пересічної людини. Необхідно змінити всю філософію державної політики, критеріїв ефективності. Наприклад, коли мер Вінниці В. Гройсман запровадив для працівників

ЖЕКів курси, на яких навчали ввічливому і поважному ставленню до людей, багато скептиків не вірили в успіх цієї задумки. Однак вона спрацювала. Сервіс ЖЕКів значно покращився. Ідея сучасних ЦНАПів також була апробована в цьому обласному центрі. Потрібно розповсюджувати такі позитивні практики на правоохоронну систему, збройні сили, медицину, освіту тощо.

Державні інституції повинні говорити людям правду, бачити в них партнерів, а не використовувати їх та маніпулювати ними. Новий міністр, прем'єр-міністр, президент, приходячи на посаду, повинен не просто реалізовувати своє бачення реформ, але цікавитися у своїх виборців, чим їм допомогти, що вони хочуть змінити. Також необхідно виробити механізми не тільки політичної відповідальності посадовців за хибні і непродумані рішення.

Звичною проблемою сучасних чиновників, політичних діячів і навіть бізнесменів стала некомпетентність, яка тісно пов'язана з поганою освітою та небажанням дослухатися до фахівців та експертів. Експертні і консультативні ради при різних органах влади повинні були б допомагати посадовцям приймати правильні рішення. На жаль, цей ефективний і працюючий на Заході механізм в Україні перетворений на формальність і профанацію. На додачу, у нас практично відсутня практика пілотних проєктів, які здійснювали б апробацію тих чи інших реформ в окремих галузях або регіонах, перш ніж запроваджувати їх у масштабах всієї країни.

Якщо ми хочемо створити передову економіку з високою доданою вартістю, необхідно створити якісну освітню систему. На жаль, ні у владі, ні в суспільстві немає усвідомлення, наскільки важливою є якісна освіта. Тридцять років освітніх реформ довели цю галузь до повного руйнування, оскільки реформувався не зміст освіти, а тільки її форма. Прагнення скопіювати західну систему освіти без адаптації до місцевих особливостей призвело до створення своєрідного карго-культу, який, однак, не дає позитивного результату. Як наслідок, рівень освіченості школярів і студентів обвальюно знизився і продовжує падати. Це і є головним критерієм і підсумком освітніх трансформацій. Якщо завтра українська економіка почне зростати, освітня галузь вже не зможе забезпечити її кваліфікованими кадрами.

Отже, післявоєнна відбудова України потребуватиме не тільки значного фінансування, але поставить державу і суспільство перед необхідністю визначити філософію подальшого розвитку. Від правильності обраної системи цінностей, пріоритетів, напрямів розвитку буде залежати успіх або неуспіх українського проєкту.